

Наравно да се на основу свега овога не може реконструирати материјална истина. Може нам понешто изгледати вјероватније, понеки аргуменат убједљивији, али нас то првенствено и не занима. Управо овдје ће се, као и у већини судских процеса сличне врсте, истина налазити у извјесном обиму у изјавама обе стране. Али се из укупног поступка у случају харамбаше Луцића може уочити оно што нас првенствено занима, а то је живот и разноврсни односи тога времена. А овај мали исјечак тадашњег живота баца, чини нам се, доста занимљиво свијетло на тадашње односе, нарочито на ту чудну и принудну политичку спрегу три сасвим хетерогене цјелине: Млетака, хајдука и Дубровника. Сви су они, истина, окренути према заједничком непријатељу, али сваки од њих брине о својим посебним бригама. Хајдуци у свом суровом ратничком животу траже добитке, користи за мало предаха и сигурности. Дубровчани, малени и изоловани, мучно држе политичку равнотежу, и присиљени су понекад на компромисе. А Млеци чувају што дуже могу своју власт на овој обали.

Милош И. Милошевић

ПРВИ ПОМЕНИ ЦРНЕ ГОРЕ У КОТОРСКИМ СПОМЕНИЦИМА

Наши историчари наводе да се Црна Гора помиње у писаним документима први пут 1296 године, у повељи краља Милутина манастиру св. Николе на острву Врањини. „И еште придах от Црне Горе от Арбанас Васиља са децом да јест такожде работник Светому Николе, јакоже и више писани“ — каже се у повељи¹). Тај податак не убјеђује довољно да је ту ријеч о покрајини, а не о неком локалитету. У уговору Ђурђа Бранковића с Млечићима из 1435, који је објавио Љубић из Млетачког архива, помињу се катуни Црне Горе («*catunni Cernagore*»²). Јасно је, да се овдје мисли на покрајину. Према томе, то би био први досад познати поуздани податак о помену Црне Горе. Као трећи помен, наводи се податак из повеље Ивана Црнојевића од 1489 („**нарекохом 24** властеле од **Црне Горе**“³), а четврти из ободског Осмогласника, штампаног 1494 („*мних Макарије од Чрније Гори*“⁴). Јиречек наводи да се планински крај изнад Котора „назива 1496 и 1498 године први пут именов Црна Гора или *Montagna Negra*.“⁵) —

¹) Ст. Новаковић, **Законски споменици**, 580;

²) Јиречек — Радонић, **Историја Срба**, Београд 1952, I, 360;

³) Ердељановић, **Стара Црна Гора**, 6.

^{4—5}) Исти, 7.

Помене из XVI вијека и даље које наводи Ердељановић у свом дјелу „Стара Црна Гора“ нећемо наводити.

У которским споменицима Црна Гора се помиње први пут, да знамо, 1397, — скоро четрдесет година прије податка из Млетачког архива. Јован Андријин из Црне Горе („Johannes Andrei de MONTENEGRO“), налазећи се у Котору, опуномоћио је, 24. III. 1397, мајстора Лауренција Марескалка, из Болоње, да га заступа у пословима с Јакобом Камби, из Болоње, апотекарром у Котору (II, 422).

Други пут се помиње 25. VI. 1443, приликом наплате дугова од добара пок. Петра из Црне Горе («quondam Petrus de MONTE NIGRO»), поданика млетачког, који је умро у Драчу без опорукe. Он је остао дужан Петру Бембу, из Млетака, 270 златних дуката, што се види из пресуде млетачког суда од 1. IV. 1433. Заступник Бемба тражио је наплату дуга у Драчу и Котору. Драчки баило и капетан („baiulus e capitaneo“) извршио је, на основу дуждева наређења, забрану на Петрову оставштину у Драчу, на тражење Петрове удове, да би се могла подмирити њена прђија. И упутио је Бембова заступника у Котор, да се дјелимично намири од Петрова дужника, Људевита Драга. Људевит је признао да је пок. Петру из Црне Горе остао дужан 75 златних дуката, 45 гроша дукат, за жито и другу робу. Которски суд (ректор Леонардо Бембо и судије: Михаило Пелегринa, Марин Бућа и Иван Мекса) одлучио је да Драго исплати 45 дуката заступнику Петра Бемба (VII, 630).

У документу од 29.VII.1458, Црна Гора се помиње, не италијанским, већ народним именом. Станислава, кћи Калођурђа из Црне Горе („Stanislava filia Calogeorgii de CERNAGORA“), по жељи и одобрењу свога оца, који је отсутан, како тврди присутни Новак, син Калођурђа, а брат Станиславе, обавезала се пред судом, да служи 12 година у дому Ђована Галинета из Јустинопоља, који је канцелар кнеза и капетана которског; пристаје да је поведе у град Јустинопољ кад хоће, обавезује се да ће слушати све укућане који имају право да јој заповиједају, да неће починити ни крађу ни блуд, нити ишта што је непоштено. Ђовани се обавезује да Станиславу храни и одијева, и кад је здрава и кад је болесна, и да је послуже 12 година уда (и спреми за удају). Ако Станислава иступи из службе прије рока, нема ништа да добије (XI, 125).

Которски суд осудио је, 26.VI.1472, Радосава, бившег цариника „узвишеног“ војводе Стевана Црнојевића, Дамјана Нигра и Гашпара Бакулиса, као извршиоце опорукe Фрања из Зете. Црне Горе („Radosavum, olim daciarium quondam magnifici vauvo-de Stephani Zernovich . . . comesari quondam ser Francisci de Zenta de ZERNAGORA“), да Ивану Бизанти и Николи Клисани, старатељима цркве св. Марије од милости (на Отоку, у Тиватском За-

ливу) исплате 300 перпера, које је пок. Фрањо завјештао поменутој цркви (XIII, 220). Исте године, 23.VII, помиње се поменути Радосав с друштвом, као извршилац опоруке пок. Фрања Алексина из Црне Горе („quondam Francisci de ZARNAGORA quondam Alexii“), којему Јаков Грасо има платити 30 дуката, према прилици од 1.VII.1471 (XIII, 247).

Лука Гранде из Будве, заступник Вуксана Вукотића из Паштровића, обавезао се пред судом, 16.I.1488, да од Вуксанових добара исплати 6 златних дуката Радичу Брајићу из Црне Горе Ивана Црнојевића („Radicio Braich de MONTANEA domini Joannis Cernovich“ — XVII, 298). То је исти Радич Брајић који се помиње као народни првак из Брајића 1489. у повељи Ивана Црнојевића.

Дамјан и Јован, синови пок. Лума Шишбенића из Шишбенића (?) Црне Горе („Sisbenich de Sisbenichi de MONTENEGRO“), браћа пок. Ивана, што потврђује Дамјан из Паштровића, опуномоћили су, 16.XI.1493, брата Божа, настањеног у Млецима, да прими плаћу пок. Ивана, који је био стријелац на великој галији Фландрије („qui fuit balistarius super galea grossa de Flandria“ — XIX, 42).

Павле Матијев из Црне Горе, морнар (Paulus Mathei de MONTENIGRO, marinarius“) опуномоћио је 23. X. 1497, Михаила Маринова Бућу и Вићентија Марка Маргоцијева да га заступају пред судом у спору с једним Которанином (XXI, 181).

У XVI вијеку и даље, Црна Гора помиње се све чешће, највише у облику „Montenegro“.

И. Стјепчевић и Р. Ковијанић

ЈЕДАН ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ ЦРНЕ ГОРЕ

Пред которским судом дана 14 јула 1663 године Турци Осман Јусуфов, Велија Хасуловић, Хусеин Мухамедов, Алија Сулиманов, сви из Комана, Касум Велија, Турчин из Микулића, и кнез Радун из Комана склапају уговор и заједнички се обавезују у име своје и осталих главара и сељака да ће на читавој територији Црне Горе као и на територији которске јурисдикције владати мир, тако да се убудуће неће понављати напади који су у прошлости наносили штете не само которској, већ и будванској и паштровској општини.